

О.В. ОРЛОВА,

кандидат культурології,
доцент, ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення туризм є одним з небагатьох секторів економіки у світі, який активно розвивається, стимулює економічний прогрес, створює нові робочі місця. Завдяки цьому туризм перетворюється на одну з пріоритетних сфер в світовій економіці, що спричиняє як розвиток окремих галузей, так і соціально-економічний розвиток цілих країн.

До основних тенденцій розвитку світового туризму в ХХІ столітті належать інтенсивний розвиток політичного, культурно-пізнавального, ділового, тематичного та пригодницького туризму; посилення конкуренції, що вимагає від туристичної галузі підвищення якості надання послуг; концентрації інвестицій і кооперації учасників ринку туристичних послуг; збільшення частки витрат на подорожі в сімейних бюджетах, зростання популярності індивідуального туризму тощо.

В Україні існують всі передумови для розвитку туристичної сфери. Туристичний потенціал нашої країни на сьогодні розкрито не повною мірою, про що свідчить 1,5 – 2,5 % частка туристичної галузі в структурі ВВП країни. Основними перепонами, що перешкоджають розвитку туристичного сектору в Україні виступають переважно чинники управлінського, економічного, екологічного, соціального та культурного характеру.

Проте, незважаючи на ряд несприятливих факторів, туристична галузь динамічно розвивається. Аналіз туристичних потоків в Україні показує динамічний розвиток в'їзного туризму на протязі останніх 10 років (середньорічний приріст становив 12,6 %), відносно стабільний розвиток

виїзного туризму (середньорічний приріст – 3,8 %), та стабільну динаміку внутрішніх потоків (2,7 %), що може свідчити про підвищення рівня конкурентоздатності України на міжнародній арені.

Розглянемо основні тенденції розвитку культурного туризму в межах внутрішнього туризму, який дозволяє актуалізувати потенціал української культури та привернути увагу до національних цінностей. Туризм в контексті глобалізації поставив дуже багато проблем. „Сама глобалізація спонукає до зниження можливості культурно-історичного потенціалу і національного елітного простору, до того, що відбувається комерціалізація, а інколи падає контроль над національною економікою, деформується політика і стратегія відношення до культури. Все це є негативні наслідки, які потребують свого автентичного визначення в програмних документах, потрібно їх зазначити також як державний рівень національної політики і стратегії щодо культурного туризму в Україні” [4, с.110].

Слід зауважити, що для збереження національної ідентичності, культурно-історичного потенціалу країни, який, як ми бачимо, на Україні достатньо могутній, необхідно розробити систему регулятивних механізмів, організаційно-управлінських, фінансово-економічних, правових, юридичних, естетичних, мистецьких, культурологічних, які б допомагали реалізувати систему різних засобів тур проекту. Таким чином, туристичні проекти можуть розглядатися як цивілізоване культурне здійснення туристичної діяльності, формування як власне культури, так і збереження і актуалізацію культурно-історичного потенціалу України як держави і як країни, певної культурної зони, яка має свою особливість і свою ментальність.

Варто зазначити, що культурний туризм, певною мірою, стає ностальгійною реальністю для самих українців. Він може бути як аматорським, так і інституалізованим, адже, виникає як повернення до своїх фундаментальних цінностей. Тому проблема збереження, регенерації культурного потенціалу в рамках культурного туризму свідчить більше не про споживацькі стратегії, а про стратегії національної політики, про стратегії формування ментальності

української культури сьогодення в рамках спокуси постмодерних та інших просторових комунікацій.

І це є свідченням того, що розвиток туризму в Україні набуває регіонального характеру, де культурний туризм стає одним з засобів культуротворчості або національної культурної моделі туризму. Засвоєння регіональних рекреаційних форм туризму може відбуватися шляхом розвитку і таких привабливих форм, як молодіжні подорожі, екологічний, ностальгійний, культурно-пізнавальний, етнічний, пригодницький і, зрештою, екстремальний туризм.

В цьому контексті районування туристичної діяльності, тобто визначення культурно-історичного регіону набуває великого значення. Дослідники визначають «регіон» як певну просторову територіальну цілість, яка визначається певними природно-кліматичними, географічними, адміністративними, державними або міждержавними територіальними принципами зонування території [3]. Принцип культурного туризму України має бути не локально зосереджений в регіональній політиці, а бути плановим, системним і генеративним. Так, Г. Аванесова і О. Астаф'єва визначають, що „найважливішими показниками критеріїв регіонального членування території виступають, передусім демографічні, ознаки – численність, ступень народжуваності, смертності, а також співвідношення міського, сільського населення в формі зайнятості, кваліфікації і професійної стратифікації робітників, їх орієнтація на традиційні або інноваційні форми діяльності. Визначається також рівень економічного достатку, а рівень і спосіб життя, орієнтація політичного плану і т.п.» [1, с.99].

Регіональний розподіл України формується на підставі природних господарчих етнокультурних адміністративно-політичних і інших ознак, які відносяться до поняття «рекреація» як все узагальнюючого простору, що приваблює саме в туристичному вимірі. Туристичний регіон – територіальне угруповання, яке поєднує в собі декілька районів або туристичних зон, що дають можливість максимально задовольнити рекреаційні потреби туристів. Доречно

зазначити, що саме Україна має надзвичайно величезний як природний, так і культурно-історичний потенціал. Всі туристичні ресурси, які об'єднують природні, культурні і етнологічні ознаки можна визначити за певними означуваними. Наприклад, кліматичні рекреаційні ресурси пов'язані з використанням водних ресурсів сприяють розвитку пляжного туризму; природно-рекреаційні ресурси бальнеологічного характеру (мінеральні води, лікувальні грязі) пов'язані з санаторно-лікувальним режимом проведення часу; наявність лісів і лісостепових зон сприяє специфічним елітарним туристичним турам (полювання, навчально-пізнавальні практики, семінари), але все це належить до простру культурного туризму.

Таким чином, відбувається процес формування власне культурного туризму, завдяки величезному рекреативному потенціалу України засобами не лише оздоровчих і сезонних туристичних турів, а й за допомогою інших форм, зокрема, адаптації, культурації, діалогу туристів і місцевого населення.

Дослідники проблем культурного туризму розглядають його в рамках туристичної теорії в краєзнавчому контексті. Доречно зазначають С.І.Попович, Є.В. Панкова, що сама проблема краєзнавства вже зараз починає продукувати проблему культурного туризму як поліструктурні, поліфункціональні цілісності [2]. Так, в одному турі поєднуються різні мотиви його здійснення: суто культурний, суто рекреалогічний, змішаного типу, оздоровчий, спортивний. Вся ця реальність так чи інакше існує в контексті культурного туризму тому, що він є ширшою парадигмою, ніж краєзнавчий туризм.

Історико-культурний потенціал України настільки необмежений і настільки поліморфний в своїх вимірах предметно-архітектурних складових, ландшафтно-паркових ознаках, в рельєфних, креативних, навіть в етнологічних зонах, що потребує свого культурно-історичного аналізу саме в рамках туристичної теорії. Ця теорія допоможе здійснити планування стратегічних заходів щодо розвитку культурного туризму як дбайливого і цілеспрямованого використання культурно-історичних ресурсів України.

Важливо зауважити, що туристична інфраструктура має формуватися на підставі логіки регіональної політики, тобто, політики максимально сприятливого відношення до культурних цінностей регіонів. Так і туристична політика має бути адекватною до того чи іншого регіону, який визначається в різних контекстах – в культурно-історичному, природному, екзистенційному, етнологічному, що і приваблює туристів та спонукає до туристичної діяльності.

Займаючи одне з найвигідніших положень у Європі, Україна – це країна розташована на перехрестях транспортних та людських потоків з Півночі на Південь та із Заходу на Схід. Наявність переважно рівнинного ландшафту, різноманітність флори та фауни, сприятливі кліматичні умови становлять основні прерогативи туристичної індустрії України. Це свідчить про те, що природою закладено в нашу державу перспективи розвитку і функціонування туристичної галузі. Тому ми повинні задуматися, над корисним використанням такого цінного «дарунку», що не лише принесе значні кошти до державного бюджету, а й покращить імідж нашої держави в туристичній галузі, дозволить ефективно використати туристичні ресурси і допоможе на шляху інтеграції в європейську спільноту.

Список використаних джерел:

1. Аванесова Г. А. Социокультурное развитие российских регионов: механизмы самоорганизации и региональная политика / Аванесова Г. А., Астафьева О.Н. – М.: РАГС, 2001. – 314 с.
2. 100. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України / Любіцева О.О., Панкова Є.В.,; навчальний посібник. – К.: Альтапрес, 2007. – 369 с.
3. Орлов А.С. Концепция социологии рекреации // Социс. – 1990. – № 9. – С.102 – 106.
4. Туристична діяльність в Україні: Нормативно-правове регулювання. – К.: КНТ, 2006. – 464 с.